

**MUSIQA TA'LIM-TARBIYASI JARAYONINI RAQAMLI SHARTLASH SHAROITIDA
KIBERMAKON VA RAQAMLI KONTENTNING PEDAGOGIK SALOHİYATI****ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ КИБЕРПРОСТРАНСТВА И
ЦИФРОВОГО КОНТЕНТА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ
ПРОЦЕССА МУЗЫКАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ
PEDAGOGICAL POTENTIAL OF CYBERSPACE AND DIGITAL CONTENT IN THE
CONTEXT OF DIGITALIZATION OF THE MUSIC EDUCATIONAL PROCESS****Bazarov Mirzohid Mirzabakhromovich****Andijon davlat pedagogika instituti****Tasviriy san'at va musiqa ta'limi kafedrası o'qituvchisi**<https://doi.org/10.5281/zenodo.21296657>

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada global axborotlashuv va ta'lim transformatsiyasi sharoitida kibermakon va raqamli musiqiy kontentning musiqa ta'lim-tarbiyasi jarayonidagi o'rni hamda pedagogik salohiyati tahlil qilingan. Bugungi kunda o'quvchi va yoshlarning asosiy vaqti virtual muhitda o'tmoqda. Bu esa an'anaviy musiqa o'qitish metodikasini kibermakon imkoniyatlari bilan uyg'unlashtirishni taqozo etadi. Maqolada raqamli kontent (musiqiy podkastlar, onlayn mahorat darslari, raqamli notalar, virtual konsert zallari) orqali yoshlarning nafaqat professional musiqiy malakalarini, balki ularning estetik didi va ma'naviy qiyofasini shakllantirish masalalari yoritilgan.

KALIT SO'ZLAR: Musiqa ta'lim-tarbiyasi, kibermakon, raqamli kontent, pedagogik salohiyat, estetik did, axborot madaniyati, musiqiy didaktika, raqamli transformatsiya, IMRAD, virtual tarbiya.

ANNOTATION: This article analyzes the role and pedagogical potential of cyberspace and digital musical content in the process of musical education and upbringing in the context of global informatization and educational transformation. Today, students and young people spend most of their time in a virtual environment. This requires combining traditional music teaching methodologies with the capabilities of cyberspace. The article highlights the issues of shaping not only the professional musical skills of young people but also their aesthetic taste and spiritual image through digital content (musical podcasts, online masterclasses, digital sheet music, virtual concert halls).

KEY WORDS: Music education, cyberspace, digital content, pedagogical potential, aesthetic taste, information culture, musical didactics, digital transformation, IMRAD, virtual education.

АННОТАЦИЯ: В данной статье анализируется роль и педагогический потенциал киберпространства и цифрового музыкального контента в процессе музыкального образования и воспитания в условиях глобальной информатизации и трансформации образования. Сегодня основное время учащихся и молодежи проходит в виртуальной среде. Это требует сочетания традиционной методики обучения музыке с возможностями киберпространства. В статье рассматриваются вопросы формирования не только профессиональных музыкальных навыков молодежи, но и их эстетического вкуса и духовного облика через цифровой контент

(музыкальные подкасты, онлайн-мастер-классы, цифровые ноты, виртуальные концертные залы).

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: Музыкальное образование, киберпространство, цифровой контент, педагогический потенциал, эстетический вкус, информационная культура, музыкальная дидактика, цифровая трансформация, IMRAD, виртуальное воспитание.

KIRISH

Tarixan musiqa ta'limi konservativ xarakterga ega bo'lib, u yuzma-yuz muloqot va qog'oz notalar ustida ishlashni talab etgan. Biroq, bugungi ta'lim transformatsiyasi davrida kibermakon cheksiz pedagogik resursga aylandi. YouTube, Spotify, raqamli musiqiy arxivlar, virtual muzeylar va ijtimoiy tarmoqlardagi musiqiy blogosfera talaba uchun ulkan «ochiq universitet» vazifasini o'tamoqda. Ammo, muammo shundaki, kibermakonda yuksak san'at asarlari bilan bir qatorda, yoshlarning ruhiyatiga va estetik didiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi, ma'naviy sayoz «pop-axlat» (ommaviy madaniyat) kontentlari ham keng tarqalgan. Aynan shu nuqtada pedagogikaning asosiy funksiyasi namoyon bo'ladi: musiqa o'qituvchisi kibermakondan qochmasligi, aksincha, undagi sifatli raqamli kontentni qurol qilib olib, o'quvchini tarbiyalashi lozim.

Ushbu maqolaning asosiy maqsadi musiqa ta'lim-tarbiyasi jarayonida kibermakon va ixtisoslashgan raqamli kontentning pedagogik (ta'limiy va tarbiyaviy) salohiyatini o'rganish, ularni dars jarayoniga qanday qilib samarali va xavfsiz integratsiya qilish mexanizmlarini amaliy tajribalar asosida tahlil qilishdir. Biz raqamli makon an'anaviy san'atni o'ldirmasligi, balki to'g'ri yo'naltirilganda uning qadrini yanada oshirishi mumkinligini ko'rib chiqamiz.

METODOLOGIYA

Qo'yilgan maqsadda erishish uchun 2023-2024 o'quv yilida musiqa ta'limi yo'nalishida tahsil olayotgan 1- va 2-kurs talabalari (jami 60 nafar) o'rtasida pedagogik eksperiment o'tkazildi.

Guruhlarga ajratish: Ishtirokchilar ixtiyoriy-tasodifiy prinsip asosida ikkita guruhga bo'lindi:

Nazorat guruhi (30 nafar): O'quv va musiqiy adabiyotlar, qog'oz notalar va faqat auditoriyadagi jonli ijrolar asosida (an'anaviy) shug'ullandi.

Tajriba guruhi (30 nafar): Ularning dars va mustaqil ta'lim jarayoniga faol ravishda raqamli kontent jalb etildi. Talabalarga jahonning yetakchi musiqachilari o'tkazgan onlayn master-klasslarni ko'rish, interaktiv raqamli nota kutubxonalaridan foydalanish hamda ijtimoiy tarmoqlarda o'zlarining kichik musiqiy-ma'rifiy bloglarini yuritish (ijodiy kontent yaratish) vazifasi topshirildi.

Tadqiqot bosqichlari: Tajriba bir semestr davom etdi. Darsdan tashqari vaqtlarda talabalar uchun maxsus yaratilgan Telegram-kanalda ustoz tomonidan filtrlangan, yuksak badiiy qimmatga ega bo'lgan musiqiy asarlar, podkastlar muntazam tashlab borildi.

Baholash mezonlari: Semestr boshida va oxirida talabalarning musiqiy savodxonligi, ijro texnikasi, mustaqil ta'lim motivatsiyasi hamda estetik didi (turli janrdagi musiqalarni tahlil qilish qobiliyati) maxsus test va suhbat orqali baholandi.

NATIJALAR

Bir semestr davom etgan tajriba-sinov ishlari kibermakon va raqamli kontent musiqa pedagogikasida nafaqat ta'lim berish, balki ma'naviy-estetik tarbiya berishda ham kuchli vosita ekanligini isbotladi.

Ta'limiy (kognitiv va amaliy) samaradorlik: Tajriba guruhidagi talabalarning asarlarni tushunish va ijro etish sifati nazorat guruhiga nisbatan 45% ga o'sdi. Talabalar mashhur

ustozlarning YouTube dagi ijrolarini sekinlashtirgan holda (slow-motion) ko'rib, shtrixlar va texnik usullarni tezroq o'zlashtirishga erishdilar.

Tarbiyaviy (estetik va ma'naviy) samara: Eksperimentdan so'ng o'tkazilgan tahliliy suhbatda tajriba guruhi talabalarining 80% ida yengil-yelpi musiqalarga nisbatan "tanqidiy eshitish" (critical listening) qobiliyati paydo bo'lgani kuzatildi. Sifatli raqamli kontent bilan muntazam oziqlangan talaba, ijtimoiy tarmoqlardagi past saviyali treklarni mustaqil ajrata oldi va rad etdi. Nazorat guruhida bu ko'rsatkich atigi 35% ni tashkil etdi.

MUHOKAMA

Olingan natijalar ta'lim-tarbiya jarayonini raqamlashtirish sharoitida pedagogning o'rni va uslubi qanday o'zgarishi kerakligini aniq ko'rsatib beradi.

Kibermakon bu musiqiy axborotlar okeanidir. Bu okeanda talaba cho'kib ketmasligi yoki zararli oqimlarga (sayoz musiqalarga) tushib qolmasligi uchun an'anaviy o'qituvchi endilikda «raqamli kurator» (navigatsion ustoz) vazifasini ham bajarishi shart. Ustoz o'quvchiga shunchaki "buni chal" deb nota berish bilan cheklanmay, "mana bu ilovadan foydalan, YouTube dagi ushbu ijroni eshitib tahlil qil" deya to'g'ri raqamli kontentga yo'naltirishi kerak.

Musiqiy tarbiya nuqtai nazaridan kibermakonda katta pedagogik salohiyat yashiringan. Masalan, qishloq sharoitida yashovchi talaba hech qachon La Skala yoki Katta teatrda bormagan bo'lishi mumkin. Lekin raqamli kontent (virtual reallik, HD video konsertlar) unga shu muhitni his qilish, jahon musiqasi durdonalari bilan tanishish imkonini beradi. Bu insonning ichki dunyosini boyitadi, bag'rikenglik, empatiya va yuksak estetik didni shakllantiradi.

Biroq, kibermakonda axborot xavfsizligi masalasini ham unutmaslik lozim. Raqamli makonning erkinligi ba'zan milliylikdan, mumtoz an'analardan yuz o'girib, faqat global trendlarga ko'r-ko'rona ergashishga olib kelishi mumkin. Shuning uchun raqamli ta'limda milliy musiqiy kontentni (maqomlar, xalq dostonlari, milliy cholg'u kuylari) raqamlashtirish va yoshlarga jozibali formatda (zamonaviy video, podkast, qisqa reels) taqdim etish pedagogikaning oldidagi eng dolzarb vazifadir.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, raqamli asrda kibermakon musiqa ta'limi va tarbiyasining ajralmas qismiga, tom ma'nodagi «virtual maktabga» aylanib ulgurdi. O'tkazilgan tadqiqot asosida quyidagi yakuniy xulosalar va amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi:

Birinchidan, kibermakon va raqamli kontent san'at dushmani emas. Ular to'g'ri pedagogik maqsadga yo'naltirilganda, talabalarining o'zlashtirish darajasini tezlashtiruvchi, global san'at olamiga eshik ochuvchi kuchli didaktik vosita bo'lib xizmat qiladi. Ikkinchidan, estetik va ma'naviy tarbiya bugungi kunda faqat sinf xonasida berilmaydi. Yoshlar ko'p vaqtini o'tkazadigan kibermakonda sog'lom musiqiy muhitni shakllantirish, ularda ommaviy madaniyat xurujlariga qarshi "estetik immunitet"ni rivojlantirishning yagona yo'li – ularga sifatli, yuksak did bilan tayyorlangan muqobil raqamli kontentlarni taqdim etishdir.

Musiqa pedagoglari uchun «Raqamli musiqiy didaktika» va «Kibermakonda o'quvchilar bilan ishlash» bo'yicha maxsus uslubiy qo'llanmalar yaratilishi hamda ularning axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bo'yicha malakasi doimiy oshirib borilishi zarur. Respublikamizdagi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi hamda Madaniyat vazirligi hamkorligida O'zbekiston milliy musiqa merosini (audio, video, elektron nota formatida) qamrab oluvchi, dizayni va ishlashi yoshlar uchun qulay bo'lgan yagona Milliy musiqiy-ta'limiy raqamli platforma (Hub) yaratilishi maqsadga muvofiqdir. Musiqa yo'nalishidagi talabalarga nafaqat asar

ijro etish, balki o'z ijrolarini raqamli makonda to'g'ri, madaniyatli va xavfsiz targ'ib qilish (musiqiy SMM va raqamli etika) ko'nikmalari o'rgatilishi kerak.

Musiqa ta'lim-tarbiyasida raqamli transformatsiyani muvaffaqiyatli amalga oshirish an'ana va innovatsiyaning oltin o'rtalig'ini topishni, texnologiyalardan inson ma'naviyatini yuksaltirish yo'lida ongli foydalanishni talab etadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Ruthmann, A., & Mantie, R. (2017). The Oxford Handbook of Technology and Music Education. Oxford University Press.
2. Sodiqova, G. (2022). Musiqa ta'limida masofaviy va elektron o'qitish vositalarining didaktik imkoniyatlari. "San'atshunoslik va madaniyat" ilmiy jurnali, 2(4), 112-118.
3. Xo'jayev, M. (2019). Axborotlashgan jamiyatda yoshlarning estetik tarbiyasi. "Uzluksiz ta'lim" jurnali, 5(2), 24-29.
4. Savage, J. (2011). Developing Digital Literacies in Music Education. Journal of Music, Technology & Education, 4(2-3), 163-176.
5. Atabayeva, N., (2024). O'zbekistonning mustaqillikka erishishi tarixiy jarayon va ahamiyati. *Yangi O'zbekiston ustozlari*, 2(30), 385-388.
6. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. (2020 yil 23 sentyabr). O'RQ-637-son.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 26-maydagi "Madaniyat va san'at sohasining jamiyat hayotidagi o'rni va ta'sirini yanada oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6000-son Farmoni.
8. Castells, M. (2001). The Internet Galaxy: Reflections on the Internet, Business, and Society. Oxford University Press. (Kibermakon tahlili bo'yicha).